

KISS LÁSZLÓ

Magatartás, szorgalom

– a túra végül is –

Az iskolai összejöveteleken akár a birkát, terelték egybe a zсібongó iskolát, ad primum közös éneklésre szólítva fel bennünket, ad secundum pedig elbúcsúztattuk a nyugdíjba vonulókat, Mecsike néni, az igazgatóhelyettes asszony bögött, mint a szamár, de így tett Mersze Timike is, aki mind között a legszebb lány volt: tornaórán dressze alól fűrtösen bukkant elő a szőrzet, s mellei kerekék voltak, mint nagymama varázslatos udvarában a jonatánalmák, idővel azonban megváltozott, és padra tett lábbal kurvaanyádozta a tanárokat, mérsékelt figyelemmel követve a technikaórát, ahová többnyire kocsmából esett be, Mersze Timike is, aki ezeken az iskolai összejöveteleken a mi osztályunk élén állt, lilaselem kendővel kiszívott nyakán, kezében hatvan szál krizantém, Mersze Timike is zokogott, miközben a pulpitusról a Weiszer hangja dörgött, *csapatvígázz*, amire megindult a lobogó, így történt, hogy egy ízben, amikor a Gécsi vitte körbe a hatalmas zászlót, véletlenül rátaposott a piros szegélyre, az alsó varrásra, magával rántva az egész kócerájt, és elbotlott vele Mestyán Tibi is, a pergődobbal együtt, fetrengtek a poros linóleumon, s mire kikászálódtak a méretes ponyva alól, Fránszisz úr, a posztjáról elmozdíthatatlan társadalomismeret-tanár mind nehezebben kapott levegőt, be is lilult a feje, aztán elsápadt, majd elvörösödött, és ismét elsápadt, ettől kezdve pedig mélyen hallgatott, mert a Gécsi földre teperte Szabó Icust is, aki a menet bal oldalán mosolyogva menetelt, és akit a szülei később, jelentőséget tulajdonítva a gesztusnak, amivel a Gécsi Szabó Icust a földre teperte, másik iskolába írat- tak, majd, miután elhalkult a dobpergés, és a zászló is elhagyta a tornatermet, kulturális esemény következett, többnyire irodalmi színpad, egyszer én is belekeveredtem, Déla rendezte, a fiatal könyvtáros, próbákon azonban rendre a lemezeket karcoltuk, meg különféle mulatságos rajzokkal illusztráltuk a Magyar Klasszikusokat, be is sült a produkció, Déla lerészegedett, még előadás előtt, kapaszkodott a színpadba, mi négyen álltunk a pódiumon, és néztünk egymásra, mondtunk ezt-azt, Déla bólogatott, hosszan bandzsított, több utasítást azonban nem adott, úgyhogy befejezésül az Ádi gusztustalanul meghajolt, mert mindjárt következett a kosárlabda meccs, vagy alsósok mutattak be tornagyakorlatokat: egyenként körbefutottak a teremben, s elérve a szekrényt átvették magukat rajta, unott csönd, hogy az utolsó szekrényugrást követően, ami egyszer fenemód rosszul sült el, az egyik alsós srác a zsámolyra zúgott és nyakát szegte, egyesek sírtak, a mentő is kijött, fölöslegesen, hogy az utolsó szekrényugrást követően felharsanjon a zene, kivehetetlen dallamok, zagyválva, ami rendszerint az összejövetel végét jelentette, és ami tanévzárón is ugyanúgy bömbölt, az udvaron, nehogy nyugalom legyen a lakótelepen, és a hangszóró mögül, valahonnan a megafon pókhálós mélyéről emberek üvöltöttek magukon kívül, ezt tisztán kivettem, mondtam is az Ádinak, hogy engem ez a zene a *Hőfőherke és a hét törpére* emlékeztet, külö-

nösen az a rész, amikor azt üvölti az a sok ember, egymás szavába vágva – a törpék, gondoltam –, hogy hájhó, kellőképpen elnyújtva, és száll a dal, és indulnak a bányába, mire az Ádi aggodalmának adott hangot, *nem hájhó, hanem áldjon*, és hogy ez a Szózat, jobb, ha tudom, *Petőfi*, és ebben maradtunk, mert amint a zene elcsendesedett, sorakozót írtak elő, aminek fogászat lett a vége, vagy hangverseny, és amikor egy szigorú télen hangversenyre sorakoztunk, a Weiszer igazgatta a sorokat az ABC előtt, és szörnyen rikácsolt, mígnem karimás fekete kalapja alatt egyszer csak elcsöppent az orra, pontosan velem szemben állt, az én arcomba üvöltött, és az a pillanat rögzült: ahogy a Weiszer megviselten néz, elakad a hangja, lassan orrához emeli fekete selyemkesztyűbe burkolt kezét, de hasztalan, mert a takony addigra már kicsurrant, és lendületesen himbálódzott, és nyúlt, egyesek röhögtek, úgy csüngött az az aranyzöld, valódi, náthás januári takony, és aztán megint csak nyúlt, hosszan, látványosan, mint nagymama kelt tésztája hátul, a varázslatos udvar végibe tákolt kiskonyhában, vagy mint az iskolás évek, vagy a rendszeres sorakozás és az iskolai összejövetelek, vagy mint a recsege ordító zene, ami, különösen tanévzárón, kérlelhetetlenül és könyörtelesen áramlott a lakótelep, a rácskerítéses focipálya és a szétberhelt libikókák fölé, s parancsolt feszes vigyáztt a sütkérező betonkockáknak, a zene, amire tanévzárón már senki sem figyelt, kivéve engem, aki akkor még abban a hiszemben éltem, hogy a *Hófehérke és a hét törpe* zenéjét adják, ezért szeretettel és hálával gondoltam az iskolámra, és sűrűn látogattam a lakótelepi videótékát a vakáció első napjaiban.

(Nem tudom, kit érdekel, de azt mindenképpen el kell még mondanom, mert idetartozik, hogy sokáig Balla Kamillába voltam szerelmes, ami titokban nem maradhatott.)

Innentől teljesen érdektelen, ki mit mond, hangsúlyoztam a fiúknak, mialatt a délutáni csendes pihenőre várva az iskola előtti gyepen pusmogtunk, *melyiket szűrnéd?*, suttyomban, pitypang, idill, és elsőként kezdtem pusmogni, de alaposan megjártam, mert Gizike néni, a napközis tanár, mire színt vallottam, erősen csapkodta már a tenyerét, és ha valaki erre nem figyelt fel, akkor annak Gizike néni a fején vagy az arcán csapkodta tovább a tenyerét, de így tett akkor is, ha ebéd után nem akaródzott az alvás, egyszer a Gécsit úgy helybenhagyta, hogy a földre került, ahol még a veséjébe is kapott két rúgást, s mindezt azért, mert a Gécsi, akit sohasem fogadott el az osztály, nem aludt ebéd után, a padok alatt kajtatott, fókajárásban, úgyhogy ez volt a helyzet, csapkodott a tenyér, visszaút már nem volt, ezért sietősre fogtam, ám ahogy kiléptem a bozótból, Balla Kamillába botlottam, mire sebtében málnás cukrot löktem a számba, minthogy a beszélgetés, ha már színt vallottam, és egyedül én vallottam színt, elkerülhetetlennek látszott, csakhogy tüstént leborultam a málnás cukor nagysága előtt, mert amint bevágtam, nyomban megindult az elkerülhetetlen, svungos buzgás, és azonnal megsajdítottam, hogy nem ezt kellett volna tennem, hogy nyilván létezik jobb megoldás, egy barátságos fejbiccentés, a leleplezettek mosolyával, vagy elslisszolni a többiek közé, és úgy tenni, mintha sose hallottam volna a nevét, *én? soha!, csitt!*, mintha Balla Kamilla nem is létezne ezen a világon, a málnás cukor azonban ekkorra már intenzív pezsgésbe kezdett, amellet akkora volt, hogy nem fért tisztességesen a nyelvem alá, s mivel kemény, friss málnás cukorról volt szó, megrágni sem tudtam, lenyelésről szó sem lehetett, mert vannak dolgok, amiket az ember nem nyelhet le csak úgy, minden további

nélkül, és én ott olyan helyzetbe kerültem, hogy kevés híján az utóbbira, a minden továbbira került sor, a cukor ugyanis váratlan keresztbe állt a számban, és fel is út, meg le is, úgy festettem, mint akinek kiakadt az állkapcsa, az alsó ajkam félreugrott, orrlukáim kitágultak, a málnás cukor már zubogott és fortyogott, és egyre hevesebben pezsgett a nyáltól, ami egy pillanat alatt összegyűlt a szájpaddlásomon, úgyhogy gyorsan fél térdre ereszkedtem, eltakarva arcom, és már nem csak olyan voltam, mint akinek kiugrott az állkapcsa, hanem mint aki az utolsókat is rúgja, agóniát hörög, de csak pezsgésszerű hangok fakadnak fel a torkán, és rózsaszín, málnaszagú lé – nyilván epe – csurog a szája szélén, ám Balla Kamilla, ahogy meglátott ebben az állapotban, elmosolyodott, angyali mosollyal, olyan mosollyal, ami a jobb firmákat tartós töprengésre készíteti, és töprengtem is eleget rajta, hová kéne tennem ezt a mosolyt, hová kéne elhelyeznem, lehet-e egyáltalán, ám ennél is jobban foglalkoztatott a kérdés, kire vagy mire emlékeztet engem Balla Kamilla ezzel az összetéveszthetetlen mosollyal szépségfolttal sűrűn tarkított arcán, és meglehetősen sokáig töprengtem ezen, még évekkal a történetek után is, és volt, hogy a kisvárosi csapos költögetett hajnaltájt, *záróra!*, mert a hátsó bokszbán a karomra dölve horkoltam, annyira belefeledkeztem a töprengésbe, de olyan is volt, hogy apa ébresztett, amikor az előszobában, a karnis alatt nyúltam el, s bakancsomon büzlött az odaszáradt hányás, bürkifli, gyümölcsjoghurt, mígnem egyszer, ahogy a kertünkben álló sudár diófát támasztottam, s szemeim a szomszéd gimnazista lányon nyugtattam, aki a teraszukon napoztatta fedetlen kebleit, és az erősen tűző napfény egy szempillantásra látni engedte a tikkadt, halvány rést combja tövében, akkor, a diófa alatt villant át agyamon, hogy az a mosoly, amellyel a bájos, kissé vágott szemű Balla Kamilla engem ott, az iskola előtti gyepen fogadott, ahogy a bokorból előkászálódtam, számban a ferdén fennakadt málnás cukorral, hogy az a mosoly káprázatosan elváltoztatta Balla Kamilla arcát, amitől az úgy festett, mint egy pekingi palotakutya, egy pincsi – vagy ahogy az Ádi fogalmazott: *pina* –, mert hát az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy én Balla Kamillát a biciklitúrán terveztem meghódítani, mondjuk, áthágni a kisvároson túli tölgyesen, hendinhend, esetleg hangulatos tisztás közepén, idill, ezért volt, hogy akkoriban rendszeresen a túrával feküdtem és a túrával keltem, aminek az Ádi később, amikor verseket kezdett írni, metaforikus értelmet tulajdonított, s Balla Kamillát is belekeverte a metaforába, legalábbis azt mondta, hogy metafora, vagy mit.

(Mert el kell mondanom, hogy szerelmes voltam Balla Kamillába, és technikaórán az ő arcát fürkésztem, meg finom ujjait, ahogyan furnérlemezeket illeszt össze, közben mosoly, és én szívesen lettem volna furnérlemez.)

Az igazsághoz egyébként hozzátartozik, hogy nekünk Titi bácsi tartotta a technikát, ami azért volt megnyugtató, mert a szomszédos szertárból, ahol Fránszisz úr, a posztjáról elmozdíthatatlan társadalomismeret-tanár vesződött az alsósokkal, gyakorta feldörgött az az izonyatos társadalomismeret-tanár-basszus, amiből tudni lehetett, hogy a szomszédos teremben valami nem sikerült, legalábbis másképp, mint ahogy azt Fránszisz úr előzetesen elképzelte, ezért gondolhattam akkoriban, hogy: Titi bácsinál, az ősz bajszú technikatánárnál nem létezik kedvesebb ember, amiért Titi bácsit nem tudtam másként elképzelni, mint hogy álomszép zöld réten mennyei mosollyal szökken egy pillangó nyomába, kezében

terebélyes napernyő, felesége meg hátul, *ejnye, Titi, te nagy gyerek*, egy tölgyfa alatt gyümölcsízt erőszakol a zsemlébe, kockás konyharuha, amiért odahaza hengegtem is, mire apa megjegyezte, hogy Titi bácsi rendes ember, de vigyázzak, olykor nekidurálja magát, *maj' leszakad a mennyezet*, amitől én vérig sértődtem, és tüntetően szobámba vonultam, hogy beletemetkezzem a technikakönyvbe, ám minduntalan elkalandozott a figyelmem, talán nem véletlenül, ugyanis az egyik órán, amikor Titi bácsi a családról beszélt, s beavatott bennünket a titokba: egy jó családban a feleség főz, a férj pedig mosogat, feltettem a kezem, Titi bácsi mosolygott, *mondjad, kisleány*, és én elárultam, őszintén, hogy nálunk nem apa mosogat, hanem anya, és mondani akartam még, hogy a húsleves, az mennyre jó, amit anya csinál, *képzeld csak, Titi bácsi*, de azon kaptam magam, hogy Titi bácsi a tanári asztalra kapaszkodva bömböl az égnek, *hülye család vagytok!*, meg hogy vegyem tudomásul, és ezt, hogy Titi bácsi ilyen energiával is bír oktatni, hogy az ember azt hiszi, végre költözködik az iskola fogász, vagy hogy a mennyezet szakad le, ezt meg kellett ünnepelni, s mivel közeledett az óra vége, cinkosan az Ádira kacsintottam, ami elég is volt, mindketten azonos módon felálltunk, és ütemes taps kíséretében, derűs rigmussal, *köszönjük az órát / köszönjük az órát*, hálaítuk meg Titi bácsinak a nagyszerű perceket, amiket aznap szerzett nekünk, de ő erre már nem figyelt, a tanári asztalra borulva zokogott, miközben határozottan kopaszodni látszott, és hát az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy innentől kezdve egy kicsit módosult az elképzelésem Titi bácsiról, és úgy gondoltam rá, hogy azért szökken mennyei mosollyal a pillangó nyomába azon az álomszép zöld réten, kezében terebélyes napernyő, mert tudja, hogy étkezés után ő rázhatja ki a kockás konyharuhát, hogy aztán a pataokban öblögesse a kést és a kiskanalakot, s akkor arról még nem is szóltam, hogy másnap Fránszisz úr fogadott bennünket az iskola aulájában, nem győztem mentegetőzni, *az igazság az, hogy elborult az agyunk, de ígérem, hogy*, mire Fránszisz úr felbőgött, *elborult, bazmeg?!, mi lesz, ha nekem is elborul egyszer?!*, és én egyből tudtam, hogy hibát követtem el, mert ilyenre, hogy Fránszisz úrnak elborul az agya, volt már példa, legalábbis a nyolcadikosok ezt rebesgették szünetekben, miközben az iskola kézilabdapályáján gallérjuknál fogva ráncigálták az alsósokat, vagy nyakszirtjükről öngyújtóval perzselték a szőrt, amit Sityu, a kiskövési fodrász hagyott ott, figyelmetlenségéből, mert késő délután, amikor kutyasétáltatás során egy valamirevaló alsóst borbélyhoz kísér az anyja, Sityunak máson jár már az esze, máson, amit általában tüstént meg is bont, mihelyt lehúzza a rolót.

(Azt is el kell mondani, hogy az új frizurám premierjét, nem titkoltan Balla Kamilla miatt, a biciklitúrára terveztem, de legalábbis az ebéd utáni futballmeccsre, játszótér, pázsit.)

Mert ebben az időben történt az is, hogy kifundáltam: alaposan befésültem a hajam, mégpedig az Ádi nagynénjével, aki nyugdíjas fodrászként tengődött, de már az eltervezés pillanatában büzlött az egész, mert az Ádi nagynénje olyan asszony volt, aki rendszeresen bugyiban hóbörgött a teraszon, földszint, és ha valaki arra tévedt, megtudta tőle, hogy *figyejje csak a mecseket, rikácsolt, middig az a csapat nyér, amék az első gólt rugi*, amire kevesen reagáltak, mert kevesen látogatták már a fodrászszalonját – senki –, ahol borúsabb pillanatainkban az Ádi meg én egereket hajkurásztunk vagy a parókákat áztattuk eszközfertőtlenítőben, de hát, ugye, az ember fia, ha valamit eltervez, vigye is véghez, hajtogatta apa,

úgyhogy megmaradtam a befésülésnél, hogy merev és masszív hajam lesz, mint Flipper Öcsinek az első Dolly Roll lemez borítóján, a *Vakáció-ó-óén*, mert ahogy megvettem azt az albumot, sorra mutattam az ismerőseimnek, a srácoknak a suliban, meg nagymamának, hogy ez igen, ez egy tök jó lemez, *és ki a kedvenced?*, ez itt, böktem Flipper Öcsire, aki egy terebélyes napernyő árnyékában hűsöl egy vajszerű lakókocsi oldalánál, keze egy díszpárnán nyugszik, vagy egy pinán, ez nem látszott rendesen, s noha az Ádi elégszer figyelmeztetett, már előre ittam, mennyire kitűnő lesz a frizurám, megyek az iskola folyosóján, dudorászom, *én meg a lányoknak megadom a telefonszámom*, amit Flipper Öcsi is rendszeresen dúdolt egy időben, amikor a tévében adták, dudorászom, s tekintetemmel Balla Kamillát keresem, mert ez volt életemben az az időszak, amikor legszívesebben Balla Kamillának adtam volna meg a telefonszámom, annak ellenére, hogy telefonunk nem volt, és még a Szuper Csenelt is csak akkoriban vezették be hozzánk, amit már az első este a képernyőhöz ragadva bámultam, amíg apa pofonja ki nem csapott a fotelból a radiátor mellé, mert apa nem nézte jó szemmel, ha nem álltam helyt biológiából, mint ahogy ez azon a napon, amelyiken a Szuper Csenelt bevezették hozzánk, és Balla Kamillánál is kudarcot vallottam, be is következett, nem szólva arról a csalódásról, amikor egyszer valaki megsúgta, hogy az arc a vajszerű lakókocsi oldalánál, a terebélyes napernyő alatt nem Flipper Öcsi, hanem Sziszi, a gitáros, innentől kezdve ugyanis el volt intézve a lelkiismeretem, oda a becsület, szegény nagymama, úgy szállott alá a sírba, hogy az a jól fésült ürge a vajszerű lakókocsi oldalánál, a terebélyes napernyő alatt Flipper Öcsi, nem véletlen, hogy ma is szokatlanul reagálok bizonyos lemezborítókra a kirakatok előtt, aminek a vége többnyire epilepsziás roham, elvéve rendőrség, mindenesetre az új frizura premierjét úgy képzeltem el, hogy az iskola kerítésén kívül focizik az osztály, a lányok körben ülnek, pitypang, idill, én aznap először új külsővel, s megkérem Kaszabó Attilát, szüneteltesse a játékot, *állj ki a kapuból, vagy beverem az arcod*, amire ő kiáll a földre hányt iskolaköpenyek közül, mert onnantól én védek, a hajam, mint Flipper Öcsié, az ingem selyem és áttetsző, s ha nem jön a labda, a telefonszámra gondolok, amit Balla Kamillának kell megadnom, de ha süvit egy távoli eresztés, akkor mese nincs: vetődöm, a hajam mozdulatlan és fenséges, csak miután a nagynénje próbaképp befésült jegyezte meg az Ádi, hogy rendben, de lenne egy kis probléma: ugyanis ha így fogok kinézni, ahogyan most, akkor, ahogy merev felsőtesttel, szoborszilárd séróval röptülök a pettyes után a két iskolaköpeny közt, akkor úgy fogok mutatni, jegyezte meg az Ádi a befésülést követően, mint egy fityma, és – ne szépítsük – ebben lehetett is némi igazság.

(Valami azt súgja: Balla Kamilla miatt mondta ezt az Ádi, célozván a biciklitúrára, Balla Kamilla szemére meg a metaforára, arra, hogy én akkor már régen a túrával feküdtem és a túrával keltem.)

A biciklitúrát máskülönben meghirdette Fránszisz úr, bőségesen osztotta előző nap az ukázt, *szendvics, tea vagy víz, váltóruha*, reggelre azonban eleredt az eső, és úgy is maradt, esősen, egész nap, aggódva figyeltük a fejleményeket, felhők ide meg oda, Fránszisz úr végül is nem jött, fejeket összedugni, telefon, ráadásul az asszony, aki a közeli lépcsőházban beeresztett bennünket, eleinte idegenkedett tőlünk, de megmagyaráztam neki, hogy

ismeri anyát, amit könnyű volt bárkinek beadni, mert anya a kisváros egyetlen közértjében ütötte a pénztárgépet, úgyhogy az asszony emlékei lassan tisztultak, amit az is bizonyít, hogy a telefonálás után, amivel Fránszisz urat a helyszínre rendeltük, megkínált bennünket mandulás süteménnyel, és arról mesélt, mennyire szép dolog a gyereknevelés, látni, ahogyan változik a gyermek, ahogy serdül, s szép lassan felnő, házasodik, családot alapít, majd megöregszik és meghal, egészítette ki az Ádi, ami nem tetszett az asszonymnak, de visszaút nem volt, mert az asztal roskadásig volt rakva süteménnyel és kólával, amikből annyit vett magához az Ádi, hogy kénytelen volt kikéredzkedni hányni, és azt is mondta ez az asszony, hogy ő úgy vette észre, gyermekei kedvenc meséje a három kismalacról meg a farkasról szóló volt, amire én feltettem a kérdést, hogy ismeri-e a kedvenc versemet, *kismalac, kismalac engedj be, / nem engedlek, lófaszt a seggedbe*, ettől azonban egészen elkomorult, s miután az előszobában megköszöntük a telefonálást, az Ádi még felvetette, hogy van egy kis probléma, hogy neki, *az az igazság*, szarni is kéne, és nem tudja, hogy itt, esetleg, mert ő látott a sarokban egy vécét, a hányás ugyanis a gyerekszobába sikerült, *de tessék elhinni*, ekkorra azonban már ki lettünk penderítve, köszönés nélkül távoztunk, Fránszisz úr pedig elnyűtt Zsigulijában terpeszkedett, a ház előtt, fején farmersapka, amolyan kertészkedős, egészen jól passzolt recsegős bőrkabátjához, amitől első pillanatban nagyon megrémültem, mert tudtam, ilyen cucuban az ember nem biciklitúrára megy, és Fránszisz úr valóban nem mozdult ki a kocsiból, csendesesen cippogott és böfögött az orra alá, darabosan, szépen felosztva a keserű mondanivalót, annak ritmusa szerint, hogyan sikerült fogai közül kicsalogatnia a malacsült roncsait, *a túra elmarad*, rezignált tudomásulvétel, könnyek, másra lehetőség bajosan volt, meg különben is, az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy egy éjjel a kisvárostól valószínűtlenül távol eső vízparton, egy sátorban a mellettem szuszogó Ádit félenken ébresztgettem, *Fránszisz úr a közelben lehet, cippog*, ő azonban megnyugtatott, *cippog a faszom, a tücskök azok, aludjál*, és ugyanazzal a lendülettel a másik oldalára fordult, úgyhogy – őszinte legyenek? – ebben maradtunk, visszaút már nem volt, mert én akkor még mindig az Ádival nyomultam, iskolába is, meg mindenfelé, vizek környékére, erdő mellé, tisztásra, biciklivel, bárhová, ahol hangosan sziszegett a megkínzott söröskupak, vagy magnetofonszerűen recsegtek a békák, bárhová, ahol hangosan rabolt a balin, vagy cirpelték a tücskök, bárhová, ahol ez a sokszínű egyveleg egyetlen, meghatározhatatlan hanggá sűrűsödött, s úszott komótosan az éjszakában, hogy végül menthetetlenül és feltartóztathatatlannal bevonja a sátoztetőt, és a szokásos húgy helyett végre álom hintse be a parázsló tüzet, álom a parázsló tűz mellett sötéten kanyargó folyót, álom a sötéten kanyargó folyón nesztelenül surrogó ladikot, és álom a lányokat, akik ilyenkor, amikor ez a sokszínű egyveleg lassan beárnyékol bennünket, ha éppen velünk voltak, szorosabban bújtak hozzánk a hálózsák melegében, de ugyanezt tették akkor is, ha éppen nem voltak velünk, legfeljebb nem szereztek róla tudomást sohasem.